

**ПОСИЛЕННЯ
КОНСОЛІДАЦІЇ
СУСПІЛЬСТВА ТА РОЛІ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ
НА ШЛЯХУ ВСТУПУ
УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ
МОЛДОВА ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

17-18 жовтня 2024 року

УДК 316+339.94
ББК 60.5+66.4

Соціологічна асоціація України
Південноукраїнське відділення САУ
Державний вищий навчальний заклад
**«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.
Д. Ушинського»**
Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет психології, політології та соціології
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS
Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

**«ПОСИЛЕННЯ КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА РОЛІ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ШЛЯХУ ВСТУПУ УКРАЇНИ
ТА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ»**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

17-18 жовтня 2024 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

**ПОСИЛЕННЯ КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА РОЛІ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ШЛЯХУ ВСТУПУ УКРАЇНИ
ТА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Рецензенти:

Інна ГОЛУБОВИЧ, докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Лілія ЯКОВЛЕВА, доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології Національного університету «Одеська Юридична Академія».

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Протокол № 5 від 28.11.2024 р

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Олена ЛІСЕЄНКО**, д. соц. н., професор, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна

Члени редколегії:

МОКАНУ Віктор, д. соц. н., директор Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, керівник Асоціації соціологів і демографів Республіки Молдова, Республіка Молдова

БОРІНШТЕЙН Євген, д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), Україна

ПЕТІНОВА Оксана, д. філос. н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

АТАМАНЮК Зоя, д. філос. н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

Посилення консолідації суспільства та ролі людського капіталу на шляху вступу України та Республіки Молдова до Європейського Союзу : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Кишинев- м. Одеса, 17-18 жовтня 2024 року) / за ред. д. с. н., проф. Лісеєнко О. В. – 138 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

© Південноукраїнське відділення Соціологічної асоціації України, 2024

© Асоціація соціологів та демографів Республіки Молдова, 2024

НІКОН Наталія	ПСИХОЛОГІЧНА ВРАЗЛИВІСТЬ ЧОЛОВІКІВ У КРИЗІ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ	46
АТАМАНЮК Зоя	ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МАНУПУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	48
КРИВОШЕЯ Тетяна	МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ІНІЦІАТИВ В УКРАЇНІ ТА МОЛДОВІ: ВИКЛИКИ, ОБМЕЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ	51
НАУМКІНА Світлана, ЄВЦЕНКО Роман	ВПРОВАДЖЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ КРОК ДО ВСТУПУ УКРАЇНИ В ЄС	54
ЯРОВА Ліліана	СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ ТА ВИКЛИКАМИ ВОЄННОГО СТАНУ	57
ПАНАСЮК Валентин, МАКІЄВСЬКА Катерина	ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОГО СТАНУ	60
ПОПЛАВСЬКА Тетяна, ФЕДОРОВА Інна	ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДУЮЧОГО СОЦІАЛЬНОГО ІДЕАЛУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІДЕОЛОГІЇ	64
ЧОРНА Вікторія	СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	67
PRONOZA Inna, KAZYUK Anatoly	THE ISSUE OF UKRAINE AND MOLDOVA IN THE GEOPOLITICAL SPACE OF THE EUROPEAN UNION	71
КОЗЛЕНКО Павло	БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКЕ БАЧЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ВИМІРУ	73
РИБКА Наталія	УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПРОЦЕСІВ СТЕРЕТИПІЗАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ	75
АФАНАСЬЄВ Олександр	НАРАТИВИ І ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ ЗАГРОЗИ	78
ЖАРКИХ Володимир	СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА І ПРИНЦИПИ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	81

Стандартизація та професіоналізація в сфері лобіювання супроводжується новітніми методиками порівняння систем регулювання та контролю, що проявляється в створенні індексів (Офейма, Ньюмарка, Крепаза та Чарі, Холмана та Люнебурга, Рот, індекс прозорості лобізму Transparency International, Corruption Perceptions Index та інші) для вимірювання надійності регулювання лобізму в країнах та традиційних інтеграційних системах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про лобіювання: Закон України №3606-IX від 23.02.2024. Введення в дію: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-IX#Text>.
2. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки Закон України; Стратегія від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
3. GRECO. Fourth Evaluation Round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges, and prosecutors. Interim Compliance Report Ukraine. Adopted by GRECO at its 93rd Plenary Meeting (Strasbourg, 20-24 March 2023) URL: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680aaa790>
4. Новіков І. Чому не вдалося пролобіювати проєкт про лобізм в Україні. Латентний вплив гравців. *Закон і Бізнес*. 19.03.2021. URL: <https://zib.com.ua/ua/147002.html>

Ліліана ЯРОВА,

*доктор політичних наук, професор, завідувача кафедри соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ ТА ВИКЛИКАМИ ВОЄННОГО СТАНУ

Широкомасштабна російська агресія спричинила багато трагедій. У сфері соціальної політики держава мала, відкинувши емоції, реагувати на виклики воєнного стану швидко та раціонально. Війна охопила усю територію України, майже кожний громадянин та кожна родина відчули на собі наслідки російської військової агресії. Зруйновано сотні тисяч житлових будинків, більше 5 мільйонів українських громадян офіційно отримали статус «внутрішньо переміщених осіб» (ВПО), а ще понад 7 мільйонів – виїхали з України протягом 2022 року.

В умовах війни одним із основних пріоритетів для державного бюджету України є фінансування збройних сил, виробництва зброї та, у цілому, забезпечення обороноздатності країни. Це цілком природно. Натомість, трансформації соціальної політики в умовах воєнного стану не можуть полягати лише у скороченні витрат державного бюджету. Навпаки, виходячи із конституційних положень (Україну визначено як соціальну державу) та враховуючи реалізацію курсу на європейську інтеграцію необхідно визначити напрямки раціоналізації та удосконалення публічної політики у цій сфері. Як

зазначає О. Павлова: «Для підтримки соціальної політики під час воєнного стану необхідно: розробка гнучких соціальних програм, які можуть швидко адаптуватись до змін у воєнному середовищі та враховувати особливості потреб громадян та активна участь; розвиток ефективних механізмів на екстреній ситуації, забезпечення надання гуманітарної та медичної допомоги. Захист прав та безпека населення, а також заходи зі зменшення вразливості ступеня захищеності – основний вектор соціальної політики воєнного часу. Забезпечення безпекових прав українців є важливим елементом гарантій існування української держави в майбутньому» [1, 126].

Серед безумовних здобутків держави щодо оптимізації публічної політики за такими напрямками, як соціальне забезпечення, соціальні послуги, житлова політика, громадське здоров'я, трудова політика слід відзначити наступні. По-перше, впровадження потужних програм соціальної підтримки для пільгових категорій громадян (як щодо соціальних послуг так і, наприклад, в освітній сфері). По-друге, цифровізацію послуг та спрощення реєстрації з метою отримання соціальної допомоги для внутрішньо переміщених осіб. По-третє, надання інформаційної підтримки для працевлаштування ВПО. Нарешті, слід відзначити системну роботу парламенту та уряду щодо залучення широкої міжнародної підтримки (фінансової та гуманітарної) у сфері соціальної політики.

Соціальну політику України слід аналізувати у широкому контексті політичних, економічних та світоглядних трансформацій. Наголосимо: «Соціальна політика держави враховує соціальну активність й інших суспільних інститутів, перебуваючи з ними в різних відносинах взаємозумовленості. Безсумнівно й те, що кінцевий результат державної соціальної політики досягається завдяки діяльності не тільки держави та її інститутів, але й інших суб'єктів, що здійснюють власну соціальну політику, яка тією чи іншою мірою співпадає з державною в рамках існуючого правового поля» [2].

Йдеться про пошук нової моделі як конституційного так і інституційного дизайну, відмову від «радянської» та «пострадянської» спадщини у здійсненні соціальної політики.

Слід цілком погодитись із тим, що «Незавершеність трансформацій соціального простору, перехідний стан українського суспільства не повинні заважати «наведенню» дослідницького фокусу на проблемні питання соціального розвитку, виокремленню окремих феноменів соціального життя задля їх подальшого аналізу. Зокрема, йдеться про трансформації соціальної структури суспільства. Тобто про становлення і розвиток, занепад і зникнення відповідних соціальних груп, верств та класів під впливом різноманітних внутрішніх (соціальних, економічних, ідеологічних, політичних тощо) та зовнішніх факторів. Для українського суспільства такими факторами (при усій

їх удаваній несумісності та несподіваних інколи синтезах) є, безумовно, воєнні виклики та перспективи європейської інтеграції» [2].

Ці соціальні трансформації визначальним чином впливають на оптимізацію соціальної політики, трансформують роль держави у виробленні та реалізації соціальної політики, висувають на перший план нових потужних гравців.

Відзначимо: «Реалізація соціальних функцій держави здійснюється за допомогою соціальних інститутів на різних організаційних рівнях. Це не обов'язково повинні бути державні структури. Однак у ряді суб'єктів соціальної політики ключова роль належить саме державі, оскільки інші приватні суб'єкти державної соціальної політики виступають як інститути досягнення поставлених державою цілей і функціонують у рамках, заданих державою. Тобто, держава для досягнення своїх цілей діє через багатьох суб'єктів різних видів діяльності, які можуть вважатися суб'єктами державної соціальної політики тільки в тій мірі, у якій вони забезпечують поставлені державою соціальні цілі. Соціальна функція держави полягає у підтримці й розвитку людини як вищої цінності будь-якого суспільства. При цьому соціальна функція держави залежить не тільки від рівня економічного розвитку, але й від політичного устрою, а також відносин власності, структури управління, культури, моралі, особливостей історії й традицій» [3].

Це є необхідною, але недостатньою умовою європейської інтеграції України. Одним із пріоритетних напрямків в умовах становлення мережевого суспільства стає цифровізація соціальних послуг. Україна, незважаючи на війну, визначила цифровізацію в якості пріоритету публічної політики і стала одним із лідерів у процесі розвитку цифрових послуг. Це спричинило суттєві зрушення у соціальній політиці. Якщо раніше соціальна політика держави асоціювалась із чергами до кабінетів чиновників, то на сучасному етапі більшість послуг доступні у «Дії».

Традиційне визначення соціальної політики, як «діяльності держави із задоволення соціальних потреб людей» можна цілком обґрунтовано доповнити «мережевою діяльністю», яка створює простір для взаємодії громадян, інститутів публічної влади, громадянського суспільства та приватного бізнесу. Відзначимо: «Реалізація соціальної функції держави може бути описана як процес участі органів державної влади в даній діяльності, однак даний опис поряд із суспільним сектором обов'язково повинен включати й приватний, оскільки в сучасній змішаній економіці державні інститути та ринок функціонують у тісному зв'язку один з одним» [3].

Виходячи із констатації завершення радянського та пострадянського періодів у формуванні соціальної політики, слід відзначити необхідність трансформацій ролі держави та залучення сучасного середнього класу (представників креативних індустрій, малого та середнього бізнесу) до вироблення та реалізації публічної політики у соціальній сфері. Адже, в

умовах європейської інтеграції обов'язково буде зростати економічна вага та політичний потенціал саме середнього класу українського суспільства.

Відтак, інституціоналізація соціальної політики в умовах воєнного стану та з урахуванням вимог європейської інтеграції передбачає пошук раціональної моделі залучення представників середнього класу, а також цифровізацію надання соціальних послуг та соціальної допомоги. Якщо цифровізація соціальної політики вже стала своєрідною візитівкою України та прикладом для інших країн, то становлення державно-приватного партнерства у соціальній сфері та підвищення ролі середнього класу – справа майбутнього. Адже саме це є фундаментальною умовою реалізації курсу на європейську інтеграцію України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Павлова, О. (2023). Особливості соціальної політики в умовах воєнного стану в Україні. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 26(6), 122-126. <https://doi.org/10.15421/1723139>
2. Яковлев, Д. (2024) Роль середнього класу у соціальних трансформаціях // Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квіт. 2024 р.). – С. 798-800. Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/28311>
3. Ярова, Л. (2018) Новітні тенденції соціальної політики у сучасному світі. *Актуальні проблеми політики*, Вип. 61. – С. 194-201

Валентин ПАНАСЮК,

кандидат політичних наук, асистент кафедри мовної підготовки та гуманітарних дисциплін НУОЗ України імені П.Л. Шупика

Катерина МАКІЄВСЬКА,

студентка Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОГО СТАНУ

Сучасний світ складно уявити без дипломатії. Вона є основою міжнародних відносин. В класичному визначенні: «Дипломатія – це здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів; сукупність засобів, що їх використовують послы й посланники з метою забезпечення переговорного процесу; праця або мистецтво дипломата, – пояснює нам оксфордський словник англійської мови. Влучне визначення дипломатії дає О. Балануца: «Дипломатія – це високоінтелектуальне мистецтво взаємодії на міжнародній арені при захисті та просуванні національних інтересів держави. Це пошук друзів та досягнення компромісів. Це робити все, щоб країну, інтереси якої ти представляєш, любили!» [1, с. 7].